

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за академична длъжност „професор“

по научно направление 3.6 Право, обявен в ДВ, бр. 27/2017 г.

с единствен кандидат доц. д-р Атанас Семов

от доц. д-р Юлия Захариева,

научно направление 3.6 Право, преподавател по право на ЕС

в СУ „Св. Климент Охридски“ и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

Със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм включена в състава на научно жури по конкурс за академична длъжност „професор“ и по решение на журито ми е възложена рецензия. Единственият кандидат в конкурса доц. д-р Атанас Семов е преподавател в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ по Право на ЕС в специалност „Право“ и в специалност „Международни отношения“ със стаж над 17 години.

Кариерата на кандидата стартира през 1999 г. като първия редовен асистент по Право на ЕС след въвеждането на тази задължителна дисциплина в учебната програма на ЮФ. От 2006 г. е главен асистент. През 2007 защитава дисертация на тема: „Директният ефект и приматът в правото на ЕС“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. През 2010 г. се хабилитира с научно звание „доцент“, а две години по-късно, през 2012 г., защитава дисертация на тема: „Съдът на Европейския съюз“ за присъждане на научна степен „доктор на науките“. Специализирал е в докторантска и магистърска програма по право на ЕС в Европейски университетски център Нанси, Франция. През 2006 г. създава и вече 10 години ръководи единствената у нас международна магистърска

програма „Право на ЕС“ в рамките на ЮФ на СУ с активно и равностойно партньорство на Европейски университетски център Нанси, Франция и други европейски университетски центрове.

1. Научно-изследователска дейност

Атанас Семов присъства изключително активно в българската специализирана литература и публицистика, като първите му прояви са от началото на 90-те години на миналия век. Общият списък на публикациите включва 12 монографии, 10 студии, 62 статии, 5 учебни помагала и 25 информационни единици относно неговата съставителска, редакторска и преводаческа дейност.

При оценката на научната дейност на Атанас Семов и на постигнатите резултатите винаги трябва да се отчита, че той работи в нова област на българската доктрина. Правото на Европейския съюз като направление в правната наука присъства едва две десетилетия, като в началото специалистите в тази област се брояха на пръстите на едната ръка, а задълбочени публикации, крайно необходими и за учебния процес, се появяват едва от средата на първата декада на 21 век. И те са свързани с името на Атанас Семов. Такива са трите монографии „Източници на правото на ЕС и принципи на прилагането му“ от 2005 г., „Принципи на прилагането на правото на ЕС“ от 2007 г. и „Системата на източниците на правото на ЕС“ от 2009 г. Неговата заслуга е безспорна, както и претенцията за пионерство. Сериозно е подпомогнат учебният процес, особено като се има предвид неудачните опити за създаване на учебни пособия и отново заслуга на Семов е публикуването на български език на „Институционно право на ЕС“ на Жан-Пол Жаке от 2007 г., на „Европейско право“ на Жак-Клод Готрон от 2006 г., поредицата „Записки

по право на ЕС“, включващи лекции от магистърската програма „Право на ЕС“ от 2009 г.

След хабилитацията си кандидатът насочва своите научни интереси в две други области на правото на ЕС, също слабо изследвани у нас – съдебната система на ЕС и правата на човека в ЕС, като втората тема е нова и за европейската доктрина.

В настоящия конкурс Атанас Семов участва със следните заглавия: тритомната поредица от самостоятелни монографични изследвания под общото заглавие „Права на гражданите в ЕС“ (С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2013 и 2017); три студии: „Измененията в правната уредба на съдебната система на ЕС след Лисабонския договор“ (2013), допълваща изследванията на Семов в докторската му дисертация; „Преюдициалното запитване. Производството за преюдициални запитвания като гарант за добро правосъдие и за реализация на основното право на гражданите на достъп до съд“ (сп. „Общество и право“, бр. 3 и 4/2016), в която се доказва, че тази уникална процедура е в тясна връзка с правата на човека и точно с правото на справедлив процес и „Фундаментална доктрина за европейска интеграция“ (сп. „Общество и право“, бр. 8 и 9/2016), която съдържа идеи, възпроизведени в една от основните теми, включени в тритомната поредица. Списъкът съдържа и две статии, две от които под печат.

Ще се насоча вниманието си върху тритомната поредица „Права на гражданите в ЕС“. Както вече беше посочено, тя обединява няколко теми, всяка една от тях с остро актуално значение и в теоретичен, и в практико-приложен план.

Първата тема в поредицата изследва правния режим на защита на правата на човека в ЕС с основни акценти върху създаването, съдържанието и проблемите на приложението на Хартата на основните

права на ЕС. Повърхностният поглед върху съдържанието може да провокира очаквания, че авторът ще проследи фактологията по написването на Хартата и нейната драматична съдба и ще преразкаже нейното съдържание – нещо, което би направил друг автор, избрал лесния път, но не и Атанас Семов. Той разкрива цялата сложност на изследваната материя в остро критичен тон и в непрекъсната полемика, като извежда и защитава собствени изводи. Под ожесточен прицел са несъвършенствата на „Разясненията“ относно Хартата.

От особен интерес е темата **„Основни проблеми на присъединяването на ЕС към ЕКПЧ“**, публикувана като дял втори в том първи на поредицата. Няма да е пресилено да се каже, че тази тема взриви доктрината, породила лавина от коментари и наложи промяна в ЕКПЧ с Протокол № 14 в сила от 2010 г. Имаше отзвук и в българската специализирана периодика, но цялостно и завършено изследване намираме именно в посочения дял втори на том първи. Авторът проследява възникването на идеята и усилията за присъединяването на европейските интеграционни формации към ЕКПЧ от 60-те години на миналия век до днес. С основание нарича този процес „компрометиран от компромиси“. Анализира съвършено новата ситуация, възникнала с влизането в сила на ДЕС след ревизията от Лисабон, когато с чл. 6 на ДЕС това присъединяване е прогласено със силата на първична норма като задължително и неизбежно.

Авторът отлично познава изследваната материя, проследява всеки етап в развитието на този сложен и безпрецедентен преговорен процес. Извежда и систематизира всички правни и технически проблеми, които съпровождат подготовката или ще възникнат след влизането в сила на споразумението за присъединяване. Той прави оптимистичната прогноза, че това ще се случи най-късно през 2015 г., очевидно дълбоко убеден в

силата на чл. 6 на ДЕС. И въпреки това озаглавява заключителната част „Проблематичната двойственост на режима на защита на правата на човека в ЕС“. А тя става още по-проблематична след временното, но за непредвидим срок блокиране на присъединяването след становището на СЕС 3/13 от декември 2014 г.

В том трети обект на анализите на Семов са именно критичният поглед върху съдържанието на цитираното становище, причините, довели до него, както и тези последици, които той нарича „парадокси на неприсъединяването“. Този текст най-ярко илюстрира авторовото присъствие, неговите собствени изводи и тези, които той защитава с остро полемичен тон и подчертано пристрастие към безусловната правота на СЕС. Нещо повече – той вижда в становище 3/13 цялостна и завършена доктрина за европейската интеграция. Същата теза е защитена и в студията „Фундаментална доктрина за европейска интеграция“. Семов обосновава и своите самостоятелно изведени предложения за изход от създалата се патова ситуация в развитието на ЕС като реален правов съюз, които могат да бъдат в основата на активна и резултатна академична дискусия, ако тя се случи.

Темата **„Правен режим на гражданството на ЕС и свободното движение“** е в том втори. Това също е цялостно и завършено изследване. Авторът акцентира върху особеностите на института европейско гражданство, което очевидно не може да се впише в общоприетата дефиниция на конституционното право. Систематизирани са всички права – политически, икономически и други и всички общностни норми, формиращи правния статут на гражданите в ЕС. На стр. 92 на том втори авторът обобщава, че в основата на този правен режим е „цялото право на Европейския съюз“. Тази широка трактовка е оригинално виждане на Атанас Семов и вероятно тя е довела и до извеждането на един от

приносите в справката, че изследването е „единствено по рода си в европейската доктрина“. Подобна трактовка поражда редица въпроси и преди всичко въпросът не се ли „размива“ огромното значение и уникалност на решенията от Маастрихт, въвеждащи европейското гражданство. В едно съм категорична. Свободното движение на работници – тема на втората част на том втори, не е замислено като право на гражданите преди повече от шест десетилетия. Това е една от четирите емблематични свободи, чрез които е изграден и функционира вътрешният пазар в рамките на интеграционните общности. Логично е да се счита, че свободата на движение на работници е източник на права, но като че ли в конкретния случай връзката е обратна – тези права са подчинени на целта да бъде изграден вътрешният пазар. Дори чисто политическите изборителни права обслужват същата цел. И не случайно още с решението от Маастрихт гражданството е на Европейския съюз, но текстовете, създаващи това гражданство, не са в ДЕС, а в Римския договор за ЕИО.

Като втора част на том трети е темата **„Принципът на недискриминация в правото на ЕС“**. Това също е завършено изследване на конкретен проблем. Авторът мотивира използването на двете понятия „недискриминация“ и „равно третиране“ като синоними, представя обхвата на приложение на този принцип и разкрива неговото присъствие отново в Хартата на основните права на ЕС, в текстовете в Учредителните договори относно свободата на движение на работници, в редица вторични норми и в съдебната практика на СЕС. Анализът е допълнен с представянето на българско дело, довело до отправянето на преюдициален въпрос до СЕС, в чието тълкувателно решение за първи път се третира прояви на дискриминация върху основата на етнически произход.

Постигнатите резултати в тритомното издание се градят върху прецизната и добросъвестна работа с огромен брой библиографски,

информационни и документационни източници. Отлично впечатление прави задълбоченото познаване и позоваване на съдебната практика на СЕС. Всяко от отделните теми е логично структурирана. Нещо, което не може да се каже за цялата поредица. В резултат на тези несъвършенства са допуснати повторения и самоцитиране.

Езикът и стилът на Атанас Семов са обсъждани многократно. И ако критиките и препоръките имаха място в ранните издания или например във връзка с първата му дисертация, в конкурс за професор те са неуместни. Аз съм категорична, че в стилово и езиково отношение трябва да се прави разлика между катедра и трибуна, между вития и лектор, между академичен анализ и публицистика. И въпреки това отчитам, че Атанас Семов участва в настоящия конкурс като вече напълно изграден автор и неговият изказ е неговата запазена марка и индивидуалност. Все пак, като читател бих си пожелала да махна скобите, присъстващи почти във всяко изречение.

2. Учебна и преподавателска дейност

Преподавателската дейност на кандидата отговаря на всички нормативни изисквания като аудиторна и извънаудиторна дейност. Той е лектор с безспорни качества, доказани чрез един много тежък тест – международната магистърска програма, в която българският екип от преподаватели застава зад катедрата след преподавателите от европейска величина, без да свалят нивото. Вече бяха споменати заслугите на Семов за създаването и ръководството на тази програма, както и значимият му принос чрез неговите публикации да бъде гарантиране високото качество на учебния процес по право на ЕС. Той е търсен лектор и в други многобройни форми на обучение по линия на Националния институт по правосъдие, Центъра за обучение на адвокат, Институт за публична

администрация, самостоятелни програми на ВАС и прокуратурата и др. Носител е на Катедра „Жан Моне“. Научен ръководител е по магистърски тези и на докторанти. Участва и ръководи проекти с подчертано значение за СУ „Св. Климент Охридски“. От 2006 г. е секретар на Центъра за продължаващо обучение при ЮФ на СУ. Създател е от българска страна на „Европейския летен университет“. Има над 40 участия в международни конференции в България и чужбина.

Едва ли трябва да се изброяват всички останали дейности на кандидата и неговото ярко присъствие в обществения и политически живот чрез медийно пространство (над 200 публикации в периодичния печат и над 300 участия в електронни медии), в Гражданския комитет за защита на АЕЦ „Козлодуй“, в Съюза за стопански инициативи и др.

3. Лични впечатления

Личните ми впечатления са с много дълга история. Високо ценя приятелството с родителите на Атанас Семов, което далеч предхожда старта на неговата кариера. Поради известни обстоятелства познавам отблизо всяка стъпка в тази кариера. Бях научен ръководител на първата му докторска теза. Двамата заедно и Ружа Иванова поехме ударите от първите години след въвеждането на Правото на ЕС като задължителна дисциплина, когато нямаше нито учебници, нито превод на Учредителните договори, нито Интернет и достъп до съдебните решения. Познавам отлично и силните, и спорните страни на характера на Атанас Семов. Признавам, че съм била рязка в критиките си и в изискванията си, но те не са оставили никаква следа върху съвместната ни работа, която продължава и до днес. Кариерата на кандидата в настоящия конкурс и успехите на други мои докторанти, които понастоящем формират качествен екип

преподаватели по право на ЕС са причина да изпитвам истинско удовлетворение, когато се обръщам назад във времето.

4. Заключение

На основание на изложеното убедено предлагам на научното жури да се обединим в решението си доц. д-р Атanas Семов да заеме академичната длъжност „професор“ в научно направление 3.6 Право – Право на ЕС и да направим предложение в този смисъл пред Факултетния съвет на Юридическия факултет при СУ „Св. Климент Охридски“.

София,

20.07.2017 г.

.....

/доц. д-р Юлия Захариева/